

Handläggare

Jenny McCarthy

Miljödepartementet

Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdrag om EU-förordning om minimikrav för återanvändning av vatten

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 8 augusti 2022 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande.

Myndighetens huvudsakliga ståndpunkter är:

- SGU tillstyrker Naturvårdsverkets förslag att återanvändning av avloppsvatten på åkermark ska hanteras som miljöfarlig verksamhet inom ABC-systemet.
- SGU anser att det bör övervägas om förslaget ska kompletteras med förbud mot återanvändning av avloppsvatten, alternativt att striktare krav införs, inom tillrinningsområde till uttagpunkt för dricksvatten eller vattenskyddsområde.
- SGU föreslår att den föreslagna 24 kap. 5 § punkt 13 kompletteras med ”eller grundvattenförekomstens kemiska status”.
- SGU vill att förutsättning för att tillstånd ska kunna ges för återanvändning av avloppsvatten är att en hydrogeologisk och grundvattenkemisk undersökning har genomförts och att jordart och dess genomsläpplighet blir en utgångspunkt i den lokala riskhanteringsplanen då sårbarheten för förorening bedöms.
- SGU anser att översyn av vilka ämnen som ska analyseras i avloppsvattnet ska ske med tätare intervall än vart femte år vid omprövning av tillståndet och att den myndighet som enligt författningsförslaget får meddela föreskrifter om hantering av avloppsvatten enligt 9 kap 7 a § MB överväger krav på en tätare översyn.

Bakgrund

SGU har deltagit i referensgrupp till Naturvårdsverkets regeringsuppdrag och har också lämnat underlag om grundvattenkemi till avsnittet om ytterligare kvalitetskrav. SGU är föreskrivande och vägledande myndighet för grundvatten inom vattenförvaltningen, samt ansvarig för miljömålet Grundvatten av god kvalitet. SGU skulle här vilja komplettera rapportens innehåll och lyfta grundvattenaspekten ytterligare.

Myndighetens huvudsakliga ståndpunkter är:

Det saknas kunskap om hur föroreningar från avloppsvatten infiltrerar till grundvatten och framför allt hur organiska ämnen transporteras och bryts ner i det svenska klimatet. SGU anser att försiktighetsprincipen generellt ska gälla och att ett förbud mot, eller särskilt strikta krav gällande grundvattnets sårbarhet och/eller avloppsvattnets kvalitet efter rening, ska gälla för återanvändning av avloppsvatten inom tillrinningsområde till uttagspunkt, alternativt inom vattenskyddsområde, i de fall tillrinningsområde till uttagspunkt inte har avgränsats enligt nya dricksvattendirektivets krav. Hänsyn behöver tas både vid kommunala och andra större vattentäkter samt vid enskilda vattentäkter. I utsläpp till ytvattenrecipient transporteras föroreningar bort eller späds ut. Ett förorenat grundvatten är svårt och mycket kostsamt att åtgärda och dricksvattenbrunnar kan slås ut i decennier vid en förorening. Åtgärder för grundvatten av god kvalitet måste därför vara förebyggande. En förebyggande åtgärd innebär i detta fall att ämnet inte sprids ut på jordbruksmarken där dricksvattenresursen riskeras.

Naturvårdsverket föreslår en ny punkt 13 i 24 kap. 5 § MB som anger att ett tillstånd får omprövas om tillståndet rör hantering av återvunnet avloppsvatten för bevattning inom jordbruket och det har skett förändringar i klimatförhållanden eller andra förhållanden som betydligt påverkar ytvattenförekomstens ekologiska status. SGU föreslår att den föreslagna 24 kap. 5 § punkt 13 kompletteras med ”eller grundvattenförekomstens kemiska status”.

I argumentationen kring miljöfördelarna med minskad tillförsel av avloppsvatten till ytvattenrecipient saknas ett tydligt resonemang kring uppkommande miljönackdelar för grundvattenrecipienten. Problemet riskerar att förflyttas från ytvatten till grundvatten, vilket kan öka föroreningsbelastningen i grundvattenzonen, även om nedbrytningsprocesser i jorden i olika grad har en reducerande effekt på föroreningen. I rapportens kap 6.2 *Risker med bevattning med renat avloppsvatten* nämns risk för grundvatten ur ett dricksvattenperspektiv. Möjligheten att använda grundvattenförekomster till dricksvattenuttag utgör en del i bedömning av status inom vattenförvaltningen. För att en grundvattenförekomst ska ha god status får inte föroreningar påverka grundvattenberoende terrestra ekosystem, anslutna akvatiska ekosystem eller dricksvattenanvändning, baserat på riktvärden som ska justeras för att säkerställa skyddet. SGU saknar en tydlig koppling till prövning enligt 5 kap 4 § miljöbalken (MB) som klargör att en verksamhet (såsom avloppsbevattning) inte får tillåtas om en miljökvalitetsnorm riskeras.

En annan fråga är också vilket underlag tillståndsmyndigheten behöver för att kunna bedöma om verksamheten riskerar att inte följa en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. 4 § MB. SGU konstaterar att behovet av vägledning för riskhanteringsplaner och tillståndsprövning enligt ovan är stort.

Vidare vill SGU att förutsättning för att tillstånd ska kunna ges för återanvändning av avloppsvatten är att en hydrogeologisk och grundvattenkemisk undersökning har genomförts och att jordart och dess genomsläpplighet blir en utgångspunkt i den lokala riskhanteringsplanen då sårbarheten för förorening bedöms. 22 kap 1 § MB skulle kunna kompletteras med ett sådant krav, vilket skulle göra kopplingen till tillståndsprövning tydligare. Det kan även bli en vägledningsfråga.

Det kan också finnas anledning att se över om olika regler ska gälla beroende på resultaten av undersökningarna. Det är störst behov av bevattning i områden med lågt vatteninnehåll i rotzonen såsom sandiga jordar eller områden med tunna jordlager. Dessa områden är sårbara för infiltration av

förorenat grundvatten. Torrsprickor i tjocka leror kan också leda till en direktinfiltration till grundvattnet. Vid hög sårbarhet bör striktare gränsvärden gälla. Om det går att visa att sårbarheten är låg skulle man omvänt lokalt kunna tillåta högre halter.

SGU tillstyrker Naturvårdsverkets förslag att återanvändning av avloppsvatten på åkermark ska hanteras som miljöfarlig verksamhet inom ABC-systemet. Ytterligare kvalitetskrav för olika förorenande ämnen har inte tagits fram i uppdraget beroende på den korta tid som funnits till förfogande. SGU vill i sammanhanget framföra att kunskapen om hur organiska ämnen bryts ner i vårt kalla klimat idag är begränsad och ser ett behov av att ekonomiska medel avsätts för att bygga upp den kunskapen på nationell nivå, samt att ge en nationell myndighet tillräckliga resurser för att ta fram och ajourhålla den vägledning som är nödvändig för tillståndsmyndighetens arbete.

I rapporten ges referenser till spridning av slam på åkermark. Det finns en tidsfaktorskillnad för föroreningstransport mellan vatten och slam, och SGU anser att jämförelser med spridning av slam inte ger en representativ bild av avloppsvattens påverkan. Föroreningar tar längre tid att lösa ut ur slam, medan avloppsvatten börjar infiltrera direkt och kan orsaka ett snabbt förlopp utan föregående nedbrytning av ämnen. Vattenlösliga mobila ämnen avskiljs heller inte i avloppsslammet utan följer med avloppsvattnet och kan infiltrera till grundvattnet.

SGU anser att det vore önskvärt att Sverige införde översyn av vilka ämnen som ska analyseras i avloppsvattnet med tätare intervall än vart femte år vid omprövning av tillståndet. SGU föreslår att den myndighet som enligt författningsförslaget får meddela föreskrifter om hantering av avloppsvatten enligt 7 a § överväger krav på en tätare översyn. Anledningen är den snabba utvecklingen avseende användning av nya ämnen och produkter inom industri och hushåll. Vid vetskap om nya ämnen behövs en snabbare anpassning av provtagning och reningsteknik.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Anneli Wirtén

I den slutliga handläggningen av ärendet har även statsgeologerna Lena Maxe och Joel Häggqvist samt juristen Annika Israelsson deltagit. Statsgeolog Jenny McCarthy har varit föredragande.

Anneli Wirtén

Jenny McCarthy